

Binbir öykünün adı

Sagalassos

NAZLI PEKTAŞ

Bir Zamanlar Toroslar'da: Sagalassos sergisi, **Yapı Kredi Kültür Sanat** Yayıncılık ve Sagalassos Arkeolojik Araştırma Projesi iş birliğiyle **Yapı Kredi Müzesi**'nde 2019 Kasım ayında açıldı ve halen de korona nedeniyle internet sitesi üzerinden online izlenebiliyor. Bu **sergi** vesilesiyle hiç unutmadiğim Sagalassos gezisini hatırladım. Mimar Sinan Üniversitesi'nde **sanat** tarihi öğrencisiyken, yazları Kütahya'nın Çavdarhisar ilçesinde bulunan Aizanoi antik kentinde kazı çalışmalarına katılıyordum. Kazı başkanımız Klaus Rheidt hafta sonları kazı ekibini yakın yerlerdeki antik şehirlere götürürdü. 1997 yılı kazı sezonunun bitişine rastlayan bir hafta sonu rotamız Sagalassos olacaktı...

Restorasyonu bitmiş açılışı yapılacak olan Helenistik Çeşme ile Neonlar Kütüphanesi için oradaydık. Sagalassos Kazı başkanı Prof. Marc Waelkens ve ekibi, Ağlasunlular, çevre kazılardan gelen pek çok arkeolog, büyük bir şölenin içindeydik.

Geçmişteki Sagalassos! Büyülenmişim! Helenistik Dönem çeşmesine eski su kanalının bağlanıp ayağa kaldırılmasını ve kütüphanenin restorasyonunu kutluyorduk; Toroslar'da, bereketli topraklara sahip Ağlasun Vadisi'ne bakan bu kentte. Çeşmeden akan su içiliyordu ve biz Pisidia kenti Sagalassos'ta, Ağlasun Dağları'nın güneye bakan dik yamacında Pisidialı gibiydik; kazıda çalışan işçiler, arkeologlar, mimarlar, restoratörler ve Sagalassoslu köylülerle birlikte...

Türkiye'de son yıllarda hazırlanan en kapsamlı arkeoloji projesi

Arkeoloji biliminin ve arkeologların yeryüzündeki en büyük şansı olduğuna inandığım Sagalassos kentini; bu kentin günümüze ulaşabilen en küçük ayrıntısı ya da tonlarca ağırlıktaki heykeli ile tanımak için büyük bir ekip bu **sergi** için iki yıl önce hazırlanmaya başlamış. **Sergiyi** çok sayıda izleyici gezdi. Bildiğiniz gibi korona virüs ile ilgili alınan önlemler kapsamında, İstanbul'daki pek çok kültür kurumu, müze ve galeri gibi **Yapı Kredi Müzesi** de bir sonraki duyuruya kadar kapılarını kapattı. Lakin kurum, **sergiyi**, 3D sanal tur ile erişime açtı ve içerikleri izleyicilerin evlerine taşıdı.

Bu dev **serginin** konusu, Torosların güney yamacında kurulu Sagalassos antik kenti ve Pisidia Bölgesi'nin tarihi. Burdur Arkeoloji Müzesi'nden getirilen 368 eserin yer aldığı **sergi**, Türkiye'de son yıllarda hazırlanan en kapsamlı arkeoloji projesi. Böylesi büyük bir proje; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Belçika KU Leuven Üniversitesi'nin desteklediği Sagalassos Arkeolojik Araştırma Projesi iş birliğiyle hazırlanmış.

Akdeniz'in en iyi korunmuş antik kentlerinden biri olan Sagalassos, UNESCO Dünya Mirası Geçici

Listesi'nde yer alıyor. 1989'dan beri devam etmekte olan araştırmalar, kenti dev bir laboratuvara dönüştürmüş. Disiplinler arası bir anlayışla yürütülen kazılar ve sonucunda ortaya çıkan tüm bilgiler hem **sergide** hem de **sergiye** eşlik eden **kitapta** yer alan 27 makalede tüm detayları ile yer alıyor. Arkeoloji, mimarlık ve restorasyon dışında, zooloji, botanik, biyoloji, genetik bilim, paleontoloji, gibi disiplinler eşliğinde antik bir kent kazısı bilimsel bir projeye dönüşmüş.

Sergi, kronolojik ve tematik bölümler halinde **Yapı Kredi Kültür Sanat**'in Beyoğlu'nda bulunan binasının üç katına yayılıyor. Marcus Aurelius'un, orijinali yaklaşık 5 metre olan beyaz mermerden heykelinin başı, kolları ve bacakları izleyiciyi karşılayan ilk eser. Heykel, Sagalassos Roma İmparatorluk Hamamı kazılarında bulunmuş.

İmparator heykelinin heybetiyle başlayan **serginin** ilk katı; Pisidia bölgesinin coğrafyası, jeolojisi, bitki örtüsü, inanç sistemi, tanrıları, insanları, hayvanları ve bitkilerinin anlatıldığı disiplinler arası bir okuma sunuyor izleyiciye. Yıllar içinde gerçekleşen Sagalassos kazılarında anlatılan bu bölümde, bir de canlandırma yer alıyor: MS 3. yüzyıla tarihlenen Romalı bir erkek ve 11. yüzyıla tarihlenen Bizanslı bir kadının kafatası, uzmanlar tarafından yeniden yüzlendirme tekniğiyle orijinaline yakın görünümlerine kavuşturulmuş.

Bronz Çağı'ndan Selçuklulara

Sergininin ikinci katı antik Sagalassos'un yer aldığı bölgenin tarih öncesi dönemlerine ışık tutuyor. Burdur bölgesi Helenistik- Roma Dönemi arkeolojisi kadar tarih öncesi dönemlere ait kalıntıları ile de ünlüdür ve **sergi** bu bütünlük içinde ikinci katta kronolojik olarak devam ediyor. Bu katta tarih öncesi dönem ve sonrasında Sagalassos'un kuruluşuna tanıklık eden Bronz Çağı, Helenistik Çağ, Roma Dönemi, Bizans Dönemi ve Selçuklu Dönemi eserleri kronolojik bir konsept içinde **sergileniyor**. Ayrıca yine bu katta yer alan **YKKSY**

binasının avlusu (atrium) da **serginin** içeriğine paralel olarak düzenlenmiş.

Bilindiği gibi antik kentlerin bir araya gelme, sosyalleşme alanı olan agoralar o kentin sosyal ve ekonomik yapısı hakkında bilgi verirler. Hayal gücünüzü kalıntılarla birleştirdiğinizde modern demokrasinin mermer doğumhanelerinden -dev heykellerle donanmış, kentin ana meydanı agoradan- yükselen yurttaş seslerini duyabilirsiniz.

Sergi, agorayı **YKKSY**'nin avlusunda canlandırıyor: Sagalassos'un yukarı agorasından çıkan imparator, tanrı ve kahraman heykelleri burada **sergileniyor**. Bunlar arasında Roma imparatoru Hadrian'ın başı ve yine Roma İmparatorluğu Dönemi'ne ait beş astragalos (Aşık kemiği) kehanet taşı var. Ticari hayatın ve ticari yolculukların belirsizliği zamanla Sagalassoslu

Figürin. Roma İmparatorluk Dönemi, MS1.-2. YY.

Bereket tanrıçası Demeter heykelinin başı. Roma İmparatorluğu Dönemi, MS 2. yüzyıl (MS 125-150).

tüccarları ilahi mesajlara meraklı hale getirmiş belli ki!

"En uzun ziyafet sofrası"

Serginin üçüncü katı toprak ve bereket tanrıçası Demeter büstü ile başlıyor. Bu kat tanrıça Demeter'in rehberliğinde yaşam, ölüm ve inanç eşliğinde yeryüzünün verdikleriyle aldıkları arasında bir okuma sunuyor. "En uzun ziyafet sofrası", arkeoloji biliminin günlük yaşam sahnesinden edindiği onca bilginin kaynağını aynı sofrada bir araya getiriyor. Sagalassos'ta yapılan araştırmalardan öğreniyoruz ki; antik Sagalassos'un besin kaynakları temelde tahıllar ve baklagillerden oluşuyor, ayrıca sebzeler, süt ürünleri, meyveler ve et de tüketilen besinler arasında. Deniz ürünleri ve şarap ise ithal ediliyor.

Üçüncü katın diğer koridorunda ise Sagalassosluların adak adadığı düşünülen ve içinde yüzlerce pişmiş toprak figürünün ele geçtiği kaya tapınağının etkileyici bir rekonstrüksiyonu yer alıyor. İnancını cisimleştirmek ilkel insan için kaçınılmaz bir ihtiyaçtı. Bir yandan kil ile kurduğu ilişkiyi geliştiren, bir yandan da inancını biçimlendiren insan, günlük ihtiyaçları için başladığı kap yapma eylemine, kutsal ihtiyaçları için devam etti: Sagalassos'ta yapılan araştırmalar; kaya tapınağının içinde gördüğümüz terrakota figürinler biçimindeki adak sunularının, şüphe götürmez biçimde kadınların adakları olduğunu işaret ediyor. Konularsa; aşk, cinsellik, analık, çocukluk, sağlık...

Sagalassos zengin tarihi boyunca hem yayıldığı alanda hem de çevresindeki toplumla ve onların alışkanlıkları, değerleri, üretimleri, yaşam biçimleri ile birlikte bin bir öykünün ev sahibi. **Sergi**, bu zenginliği izleyiciyle cömertçe paylaşıyor. Birdenbire karşınıza çıkan dev bir büst, küçük bir gözyaşı şişesi ya da gümüş bir drahmi yeryüzüne yayılmış tüm sesleri ve renkleri ortaya seriyor. Bir zamanlar Toroslar'da yaşanan mermerden bir kentin öyküsü, arkeolojinin sihirli tozunu İstanbul'a serpiyor.

